

О. Д. ГАНІНА

ПОСЕЛЕННЯ СКИФСЬКОГО ЧАСУ У СЕЛІ ІВАНЕ-ПУСТЕ

В 1958—1959 рр. експедиція Київського державного історичного музею проводила розкопки на поселенні в с. Іване-Пусте, Борщівського району, Тернопільської області¹. Це поселення було відкрите Т. Сулімірським в 1935 р.², але відсутність наукової документації примусила заново уточнювати його місце, розміри та збереженість культурного шару.

Село Іване-Пусте знаходиться на лівому березі Дністра; з північного боку його оточує долина, по якій тече струмок. У східній частині села струмок впадає в р. Іванська Рудька, що тепер висохла. З інших боків до села примикає широка родюча рівнина, яка тягнеться від Дністра на 7—11 км.

Поселення було в центрі сучасного села; вся його площа забудована житловими та господарськими спорудами і використовується під сади та городи.

Робота експедиції музею йшла на ділянці, що лежить за 40—50 м на північний схід від розвідувального розкопу Т. Сулімірського.

Перший розкоп (200 м²) був закладений на шкільній садибі, на схилі правого берега долини. Після зняття орного шару товщиною 0,2—0,25 м виявлено завал обпаленої глиняної обмазки з відбитками стовпів та лози, яка лежала суцільним шаром товщиною 15—20 см на площі 48 м². Завал являв собою залишки стін наземної глинобитної каркасної споруди, знищеної пожежею. Після розчистки завалу на поверхні коричнювато-жовтого ґрунту виявився контур наземного прямокутного житла розміром 6,3×4,1 м, орієнтованого з півдня на північ.

Стіни приміщення простежуються по залишках вугілля від круглих дубових стовпів (діаметром 15—18 см). Так, на місці північної стіни виявлено 5 стовпів, що були розміщені на відстані 0,5 м один від одного. На місці східної стіни їх залишилось лише 2. Стовпи були закопані в ґрунт на 10—15 см та обплетені лозою, утворюючи дерев'яний каркас, який потім обмазувався іззовні та з середини товстим шаром глини. Стіни всередині приміщення були побілені, про що свідчать залишки нижньої частини стіни в північно-західному кутку житла. Підлога була змащена тонким шаром глини та добре згладжена. Сліди такої обмазки простежені в кількох місцях, зокрема в північно-західному кутку, біля печі.

¹ До складу експедиції входили: О. Д. Ганіна (керівник), Л. М. Романюк (науковий співробітник), М. М. Чубарова (лаборант). Креслення та фото виконав О. В. Ліпков.

² T. Sulimirski, Scytowie na Zachodniem Podolu, Lwów, 1936, стор. 101.

Піч розміром 75×65 см мала овальну форму і була орієнтована з заходу на схід. Стояла вона безпосередньо на підлозі. Отвір її шириною 30 см виходив на схід. Від печі збереглася черинь з основою склепіння висотою 10—15 см. Залишки печі та рештки глиняної обмазки з відбитками лози дозволяють припустити, що склепіння її було зроблене з дерев'яного каркасу, з обох боків обмазаного товстим шаром глини. В різних місцях на черені виявлено керамічні шлаки. Тут же знайдені фрагменти глиняних карнизів, закурених з одного боку та недбало заглажених (із слідами пальців) — з другого. Можна припустити, що ці карнизи прикрашали димар, що підносився над склепінням печі в передній його частині. Перед самим отвором печі на долівці лежали залишки 3 згорілих стовпів. Можна припустити, що за допомогою їх був утворений навіс над піччю.

Крім печі, в приміщенні біля східної стінки, безпосередньо на долівці, простежені рештки відкритого вогнища. Воно мало овальну форму, розміри його 0,5×1 м. Долівка в цьому місці обпалена на глибину 0,15 м.

Основні знахідки, виявлені в приміщенні, представлені керамікою.

В південно-західному кутку житла лежали фрагментована ліпна миска та уламки товстостінного ліпного горщика. Біля південної стіни догори дном стояв невеличкий круглотілий сіроглиняний горщик.

Серед уламків ліпного посуду, що були розкидані у безладді по всьому житлу, виявлено кілька уламків від посудини, зробленої на гончарному колі. Ближче до центру житла лежали уламки двох іонійських амфор та тонкостінного сіроглиняного глечика, виготовлених на гончарному колі.

Крім посуду, в житлі знайдено 3 глиняних пряслиця, залізне шило, уламки залізних вудил та бронзового гальштатського браслета, роговий псалій, уламок зернотерки, розтирач та кам'яне точило. На північний захід від житла виявлено ще кілька обгорілих стовпів, призначення їх важко встановити. За східною стіною житла знайдено бронзовий наконечник стріли, за північною — стояли нижні частини кількох фрагментованих баночних посудин, складених одна в одну. Далі на північ від них лежала роздавлена нижня частина товстостінної чорнолощеної корчаги.

Після зняття орного шару в північно-західній частині розкопу на материковому суглинку чітко вималювався контур канави, що пройшла через весь розкоп з заходу на південний схід та, обігнувши житло, повернула на південь. В заповненні канави виявлено багато уламків ліпного посуду та глиняної обмазки від стін. Канава простежена на протязі 96 м, глибина її від сучасної поверхні 1 м, ширина у верхній частині 0,6 м, у нижній — 0,3 м. Призначення канави не встановлене.

У цій же частині розкопу знайдено невелику господарську яму, що прилягала безпосередньо до північного краю канави. Діаметр ями 1 м, глибина від сучасної поверхні 0,8 м. Яма була заповнена сірою землею, в якій виявлені куски глиняної обмазки та фрагменти ліпного посуду того ж типу, що і в житлі.

Ліпний посуд, знайдений в житлі та навколо нього, поділяється на кухонний та столовий. Кухонний посуд зроблений недбало, в більшості випадків він товстостінний з великими домішками до глини крупного шамоту.

Столовий посуд зроблено більш старанно, він має гладеньку, а іноді і залощену поверхню.

Серед кухонного посуду виділяються два основних типи горщиків.

Горщики першого типу мають форму банки (рис. 1, 5) з прямою або трохи звуженою верхньою частиною; вінця не виділені. Такий по-

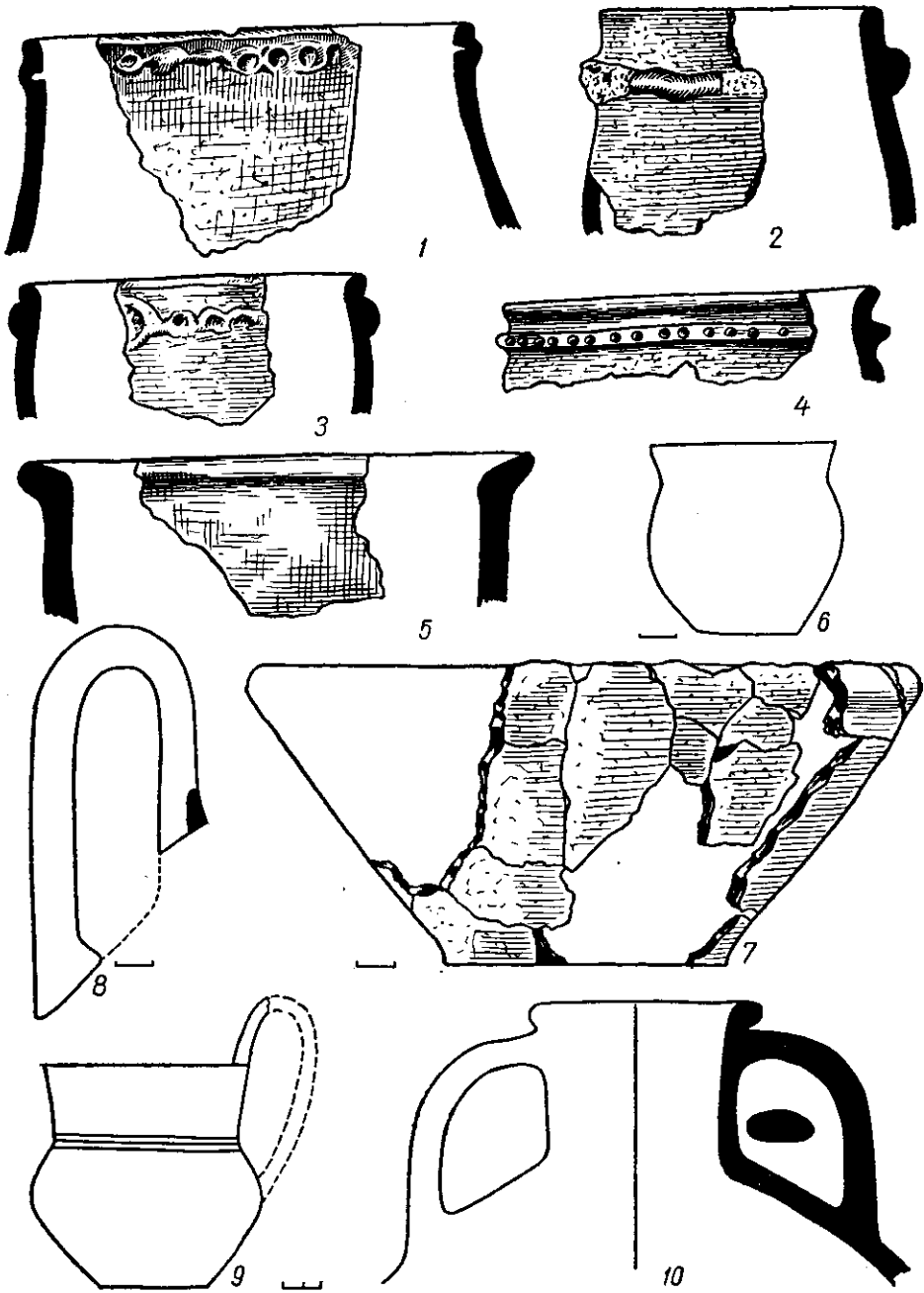

Рис. 1. Кераміка з розкопу I в с. Іване-Пусге.

суд здебільшого орнаментований крупними відтягнутими защипами або ж наліпним валиком, прикрашеним пальцевими ямками (рис. 1, 1). Іноді на валику зроблені виступи-упори (рис. 1, 2). В окремих випадках валики різко виступають вперед, утворюючи уступ, край якого прикрашений невеликими ямками. Варіантом цього типу є горщики банкоподібної форми, по валику яких розміщені виступи-упори.

Другий тип — горщики з опуклим корпусом (рис. 1, 6) та трохи відігнутою шийкою, яка іноді закінчується відігнутими назовні вінцями. Такі горщики здебільшого орнаментовані грубо зробленим валиком з защипами або пальцевими ямками, розташованими безпосередньо під вінцями (рис. 1, 3). В орнаментациї посудини вживаються також часті наколи або проколи. Проколи розміщуються під валиком або по валику. Цікавим є фрагмент горщика з перехватом шийки та відтягнутими назовні вінцями. На поверхні шийки є вузький відтягнутий валик, сплющений край якого прикрашений ямками (рис. 1, 4).

В окрему групу виділяються уламки великих посудин — корчаг, форму яких встановити не вдалося. Знайдено один уламок прямої циліндричної шийки з різко відігнутими назовні вінцями. Поверхня нерівна, жовтуватого кольору, глина з домішками крупного шамоту. Другий уламок вінець чорнолощеної корчаги має випуклину-упор овальної форми; вінця широко відігнуті назовні. Черепок товстостінний, крихкий, з великими домішками шамоту.

Столовий посуд, знайдений в житлі та навколо нього, представлений мисками та черпаками. На відміну від кухонного, він виготовлений з добре промішаної глини з домішками дрібного шамоту. Поверхня його підлощена, а іноді добре залощена. Колір різний: чорний, коричнево-сірий, цеглястий. Зовнішня поверхня більшості посудин світліша від внутрішньої. Основним типом мисок є миски конічної форми з трохи загнутими всередину краями (рис. 1, 7). Варіанти цього типу мають невідлені вінця і знайдені в меншій кількості.

Невеликою кількістю уламків представлені черпаки з неглибокою відкритою чашечкою, яка зовні на дні має маленьке кругле заглиблення. Ручка висока, петельчаста. Аналогічні черпаки знайдені в ранніх курганах Західного Поділля та на Немирівському городищі.

В приміщенні знайдено також круглі глиняні пряслиця цеглястого кольору (рис. 2, 5). Подібні пряслиця зустрічаються на всіх поселеннях, городищах та в курганах Західного Поділля, Молдавії та Середнього Подніпров'я.

Серед посуду, зробленого на гончарному колі, зустрічаються уламки амфор (рис. 1, 10) та тонкостінних сіроглиняних глечиків з шаровидним корпусом, широкою шийкою та високою петельчастою ручкою (рис. 1, 8, 9).

В житлі та навколо нього також виявлені уламки кам'яних зернотерок, розтирачі та точила.

Вироби із заліза, що знайдені в приміщенні, являють собою фрагменти вудил з загнутими на кінцях кільцями та шила, квадратного в перерізі (рис. 2, 1—3).

Бронзові речі представлені уламком браслета, що має форму пояса, прикрашеного подовжніми випуклинами, широкими та вузькими, розміщеними на однаковій відстані одна від одної (рис. 2, 4). Аналогічний браслет, знайдений в Канівському районі на Черкащині, зберігається у фондах Київського історичного музею (№ 1714).

Роговий псалій має 3 отвори та зображення копита тварини на кінці. Верхня частина його відламана (рис. 2, 6). Такі псалії широко поширені в пам'ятках Середнього Подніпров'я VI ст. до н. е.

Другий розкоп був закладений на великому зольнику, відомому під назвою «Курган», що знаходиться в східній частині поселення. Зольник

має форму зрізаного конуса з розтягнутими полами. Діаметр його 36 м, висота близько 3 м. На зольнику ростуть дерева віком від 20 до 40 років і лише в південно-західному його секторі невелика площа використовувалась до 1958 р. під городи. Під час обробки города на цій ділянці знаходили у великій кількості уламки глиняної обмазки та ліпного посуду.

У 1958 р. розвідкою музею тут було виявлено велику кількість обпаленої глиняної обмазки з відбитками лози на одному боці, а також

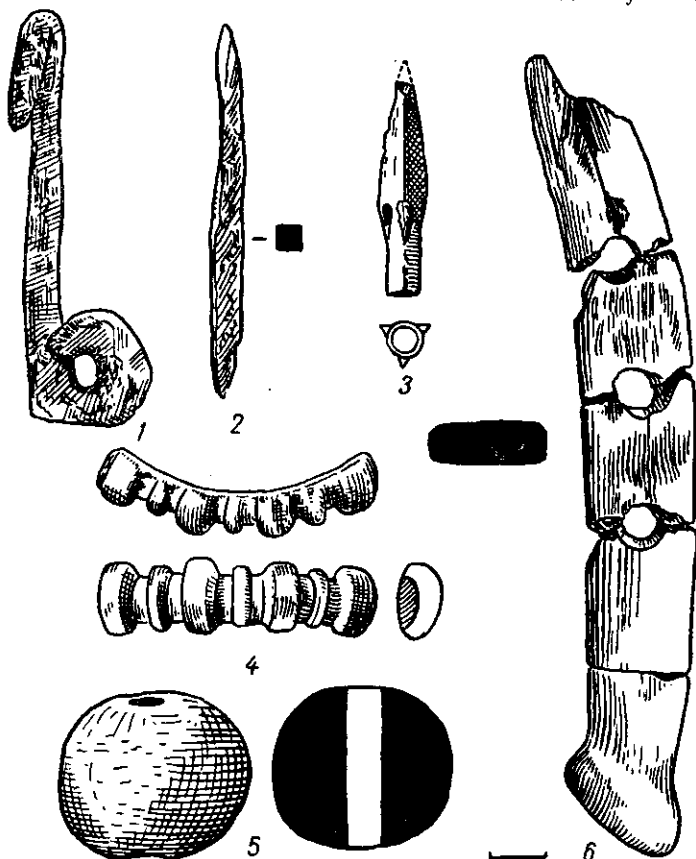

Рис. 2. Речовий матеріал з розкопу I в с. Іванс-Пусте.

уламки ліпного посуду, прикрашеного валиками та випуклинами-упорами. В тому ж році на зольнику був закладений контрольний розкоп розмірами 10×10 м (розкоп № 2). Роботи на ньому продовжені в 1959 р. На глибині 10—15 см, безпосередньо під орним шаром, що складався з сірого ґрунту, перемішаного з попелом, виявлені у великій кількості будівельні залишки. Вони являли собою різної величини куски дуже перепаленої глиняної обмазки з домішками великої кількості дрібних кусків деревного вугілля, уламки глиняного посуду та кістки тварин. На обпаленій глині добре простежуються відбитки стовпів, дощок та лози. Ці рештки належали якійсь будові, що загинула від пожежі. В південній частині розкопу на глибині 0,6 м від сучасної поверхні виявлені рештки зруйнованої печі, яка збудована на долівці. Від неї залишилися дуже зруйнована черинь та уламки склепіння. Черинь, що обмазана товстим шаром глини, була завалена уламками глиняної обмазки від склепіння та керамічними шлаками. Тут знайдені також уламки бракованого глиняного посуду, глиняні котушки, які використовувалися для прокладки між посудом під час обпалювання, та покрити-

ки з отворами-продухами. Всі ці знахідки дають підстави вважати цю піч за гончарську.

В південно-західному та південно-східному кутках розкопу виявлені уламки масивних бортиків від двох так званих жаровень. Висота бортиків 10—13 см, ширина в нижній частині — 10 см, верхній край їх закруглений. Стінка бортика однієї з жаровень, на відміну від другої, трохи увігнута до середини, верхній край його орнаментований насічками, зробленими паличкою. Жаровні зроблені з погано замішаної

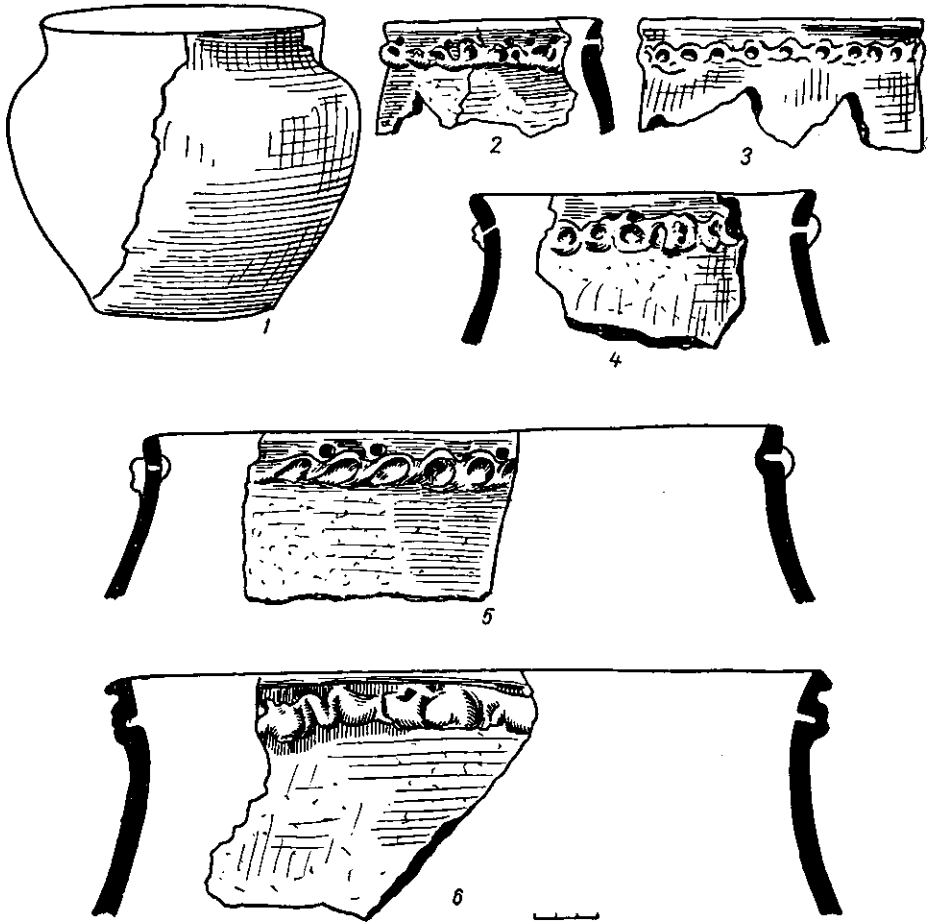

Рис. 3. Кераміка з розкопу II в с. Іване-Пусте.

глини з домішками карпатської гальки. Поверхня їх цеглястого кольору, грубо заглажена, але добре обпалена. На нижній частині бортиків жаровень добре збереглися відбитки очерету. Обидві жаровні круглі, приблизно 60—80 см в діаметрі. Цікаво відзначити, що до глини першої жаровні у великій кількості були додані зерна хлібних злаків, бур'янів та насіння бобових культур, які добре збереглися в обугленому стані.

При розчистці завалу навколо цієї жаровні за 0,6 м на південь знайдено багато зерен хлібних злаків. За визначенням Д. К. Ларіонова, тут були зерна твердої та м'якої пшениці, ячменю, бур'янів цих культур, проса та просяної луски з мучелем, а також сочевниці та гороху.

Основним археологічним матеріалом другого розкопу також була ліпна місцева кераміка, серед уламків якої виявлені фрагменти привізного гончарного посуду.

Кераміка другого розкопу аналогічна кераміці, знайденій в житлі № 1. Вона поділяється на кухонний та столовий посуд, але представлена більшою кількістю типів. Перші два типи (рис. 3, 2—6) повністю повторюють кухонний посуд, знайдений на розкопі № 1. До третього — відносяться прості неорнаментовані горщики з більш-менш прямою шийкою та ледве відігнутими назовні вінцями. Їх корпус опуклий, дещо плоскі (рис. 3, 1). Подібні до них горщики були виявлені Т. Сулімірським на Західному Поділлі в кургані № 1 біля с. Гродко³.

В розкопі у великій кількості знайдені уламки глиняних плоских кухонних покришок від горщиків. Більшість з них гладенькі з обох боків. На деяких з внутрішньої сторони є відбитки пальців та нігтьовий орнамент. Кілька покришок, знайдених біля розвалу печі, були закурені з одного боку. Можна припустити, що вони використовувались для закривання димоходів.

Аналогічні покришки знайдені в Молдавії біля с. Шолданешти⁴ та в багатьох інших місцях Північного Причорномор'я.

На зольнику миски більш різноманітні, ніж в першому розкопі. Тут крім глибоких та мілких конічних мисок із слабо виділеними, злегка скошеними під кутом всередину вінцями (рис. 4, 13, 14) є ще два нових типи: глибокі миски-вази та миски з широко відігнутими назовні вінцями, що напевно мали конічний корпус.

Глибокі миски-вази мають трохи вигнуту високу шийку, яка переходить в кругле плече, та конічну нижню частину з плоским дном. Край вінця трохи відігнутий назовні. Поверхня таких мисок здебільшого підлощена, жовтуватого або коричнюватого кольору, всередині чорна. Вінця по краю прикрашені ямками та наскрізними проколами. На перегині плеча — валик (рис. 4, 11). До цього типу відноситься також миска з валиком під вінцями та на плічках. В нижній частині її, під перегином плічка, ручки-упори, що спускаються вниз (рис. 4, 10).

Від миски з широко відігнутими назовні вінцями та конічним корпусом зберігся лише один уламок вінця. Поверхня його орнаментована зсередини візніми лініями, які утворюють трикутники, заповнені білою пастою (рис. 4, 8, 15).

Невелика кількість уламків посуду належить черпакам, серед яких зиділяється два основних типи. Перший тип — черпаки з неглибокою відкритою чашечкою, що зовні на дні мають невеличку круглу заглибину. Ручка висока, петельчаста (рис. 4, 12). Другий тип — чорнолощені черпаки з високою шийкою, гострим уступом на плечі, який переходить в нижню частину круглої чашечки з заглибиною на дні. Ручка петельчаста, висока, закінчується «метеликом» на виступі.

В значній кількості на розкопі виявлені уламки великих лощених корчаг типу віланова, з високою шийкою та опуклим конічним тулубом. Вінця їх широко відігнуті назовні під прямим кутом. Здебільшого шийки корчаг орнаментовані горизонтальними відтягнутими валиками в два або три ряди (рис. 5, 7). По корпусу розміщені ручки-упори. Поверхні корчаг мають світлий, інколи чорний колір (рис. 5, 1—6).

Крім посуду, на зольнику знайдені глиняні пряслиця, катушки та гудзик (рис. 4, 1—4). Вони мають форму, звичайну для пам'яток лісостепової смуги.

Знайдено також уламки тончарного привізного посуду, зокрема фрагмент ручки розписної іонійської амфори другої половини VI ст. до н. е., ручку сіроглиняної амфори кінця VI—початку V ст. до н. е. та уламок чорнолакової грецької посудини першої половини V ст. до н. е.⁵

³ Т. Сулімірський, вказ. праця, стор. 69, табл. XVII, 8.

⁴ А. И. Мелюкова, Памятники скифского времени лесостепного Среднего Поднепровья, МИА, № 64, М., 1958, стор. 63.

⁵ Л. М. Романюк, Амфори VI—V ст. до н. е. із збірки Київського державного історичного музею (амфори № 5593, 640149, 66610), архів КДІМ.

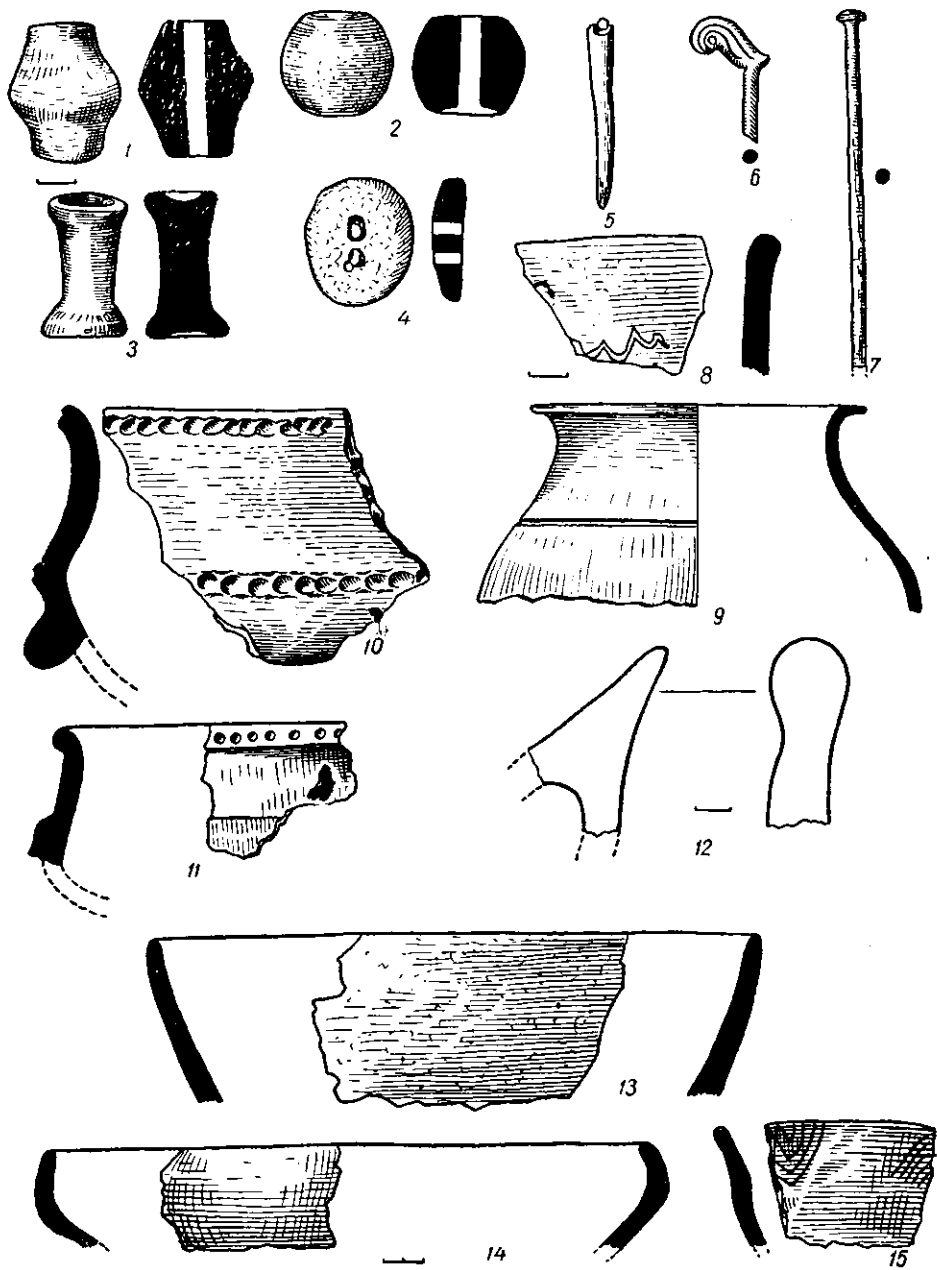

Рис. 4. Речовий матеріал з розкопу II в с. Іване-Пусте.

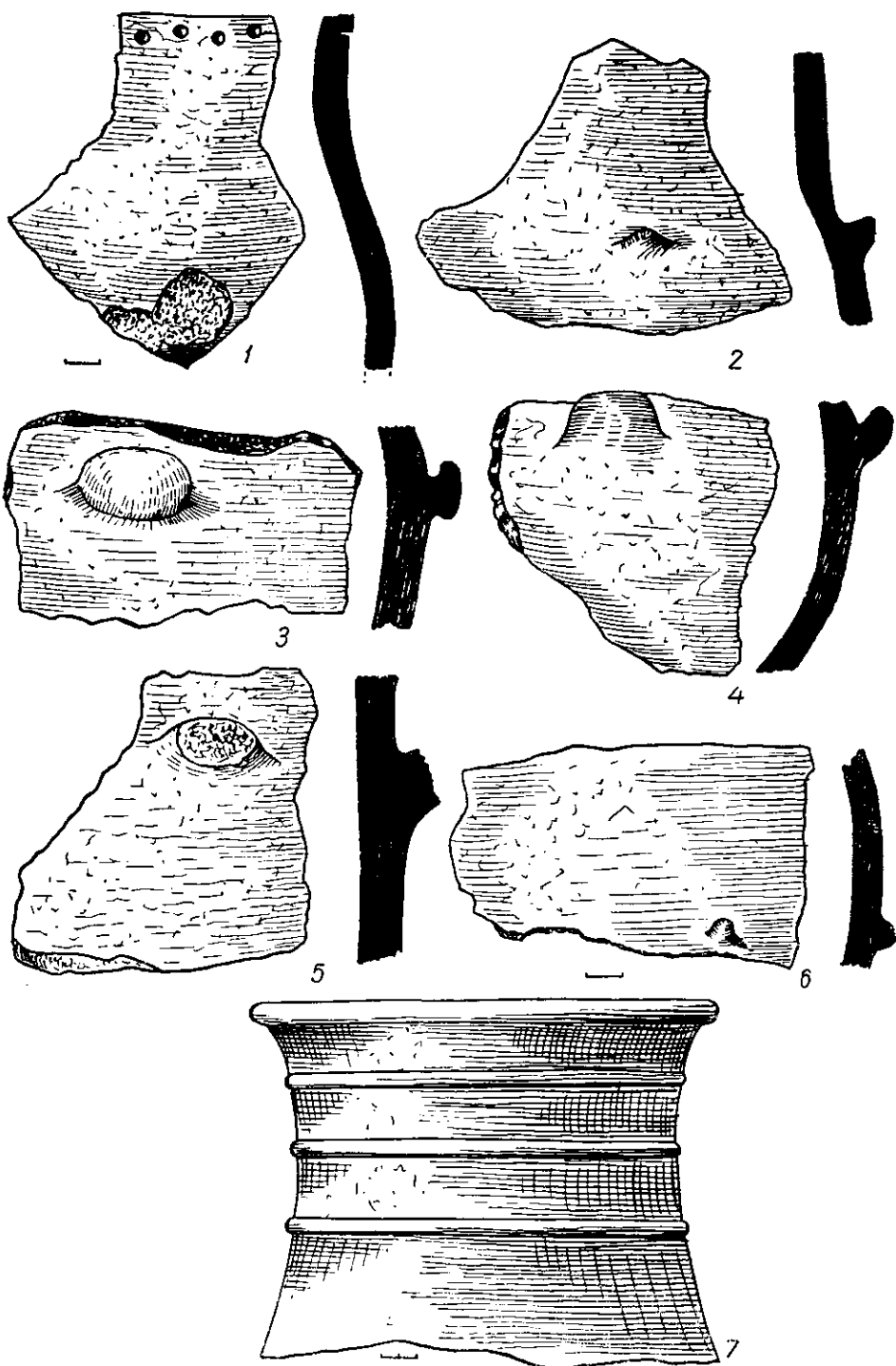

Рис. 5. Уламки корчаг з розкопу II в с. Іване-Пусте.

Як і в житлі № 1, на зольнику виявлені фрагменти великих кружалних горщиків (рис. 4, 9), з витягнутим опуклим корпусом, що переходить в коротку шийку з відігнутими назовні під прямим кутом вінцями. По плічках горщики прикрашені вузьким рельєфним пояском. Поверхня гладка, світло-цеглистого кольору. Повну аналогію цим горщикам знаходимо в курганах Західного Поділля⁶.

На розкопі № 2 в незначній кількості знайдені металеві речі: серед них уламок бронзової шпильки із зламанним кінцем. Шпилька має невеличку конічну головку із злегка потоншеною шийкою (рис. 4, 7). Аналогічні шпильки відомі з комплексів ранніх скифських курганів Західного Поділля⁷ та з поселення Селище в Середньому Подністров'ї⁸. Іноді вони зустрічаються в похованнях, які відносяться до висоцької культури. Ці шпильки були місцевим варіантом прикрас, поширених у Середньому Подністров'ї, відрізняючись від останніх формою головки та відсутністю рельєфного орнаменту на шийці.

Уламок кістяної різьбленої шпильки, знайдений на зольнику, в верхній частині закінчується голівкою грифона (рис. 4, 6). Такі кістяні шпильки виявлені на поселенні в урочищі Скрипки біля с. Селище та в кургані № 6 біля с. Новосілки-Гримайлівські⁹.

Кістяна голка з надламаним вушком (рис. 4, 5) має звичайну для пам'яток Північного Причорномор'я форму. До землеробських знарядь праці належать: уламки кам'яних плоских зернотерок звичайного типу, розтирачі круглої та овальної форми, а також уламки кам'яного товкача від ступи.

Весь матеріал, знайдений на зольнику, подібний до матеріалу, виявленому на розкопі № 1. Це свідчить про те, що вони становлять один комплекс, характерний для пам'яток Подністров'я ранньоскифського періоду (VI—V ст. до н. е.).

Ліпна кераміка з поселення в с. Іване-Пусте дуже подібна до ліпного посуду, знайденого на поселеннях Середнього Придністров'я, що відносяться до другої половини VI—першої половини V ст. до н. е.¹⁰

Дуже близькі аналогії зустрічаються також в керамічних комплексах пам'яток Побужжя, наприклад на Северинівському городищі, яке Г. І. Смирнова датує другою половиною VI—першою половиною V ст. до н. е.¹¹ Крім кухонного посуду, особливу увагу в цьому комплексі привертають знайдені тут великі та глибокі миски-вази, прикрашені під вінцями та на перегибі плеча валиком. Цей посуд схожий на наш не лише за формою та прийомами орнаментации, а й за технікою обробки.

Повну аналогію нашій кераміці знаходимо також в курганах Західного Поділля, розкопаних Т. Сулімірським. Ці поховання, за винятком двох курганів, розташованих біля сс. Серватинці та Новосілки-Гримайлівські, дослідник датує VI—V ст. до н. е.

В останніх двох курганах поряд з ліпним посудом, аналогічним знайденому в попередніх курганах (залощені черпаки з високими ручками, корчаги, горщики та ін.), були виявлені також кружалні сіроглиняні горщики, які Т. Сулімірський відніс до кельтської культури і датував їх III—II ст. до н. е.¹²

На основі такої пізньої дати курганів біля сс. Серватинці та Ново-

⁶ Т. Сулімірський, вказ. праця, табл. XV, 6, 9.

⁷ Там же, табл. XI, 2—4.

⁸ А. І. Мелюкова, Памятники скифского времени на Среднем Днестре, КСИИМК, вып. 51, М., 1953, рис. 32, 2.

⁹ Т. Сулімірський, вказ. праця, табл. XI, 1.

¹⁰ А. І. Мелюкова, Памятники скифского времени лесостепного Среднего Поднестровья, МИА, № 64, рис. 32.

¹¹ Г. И. Смирнова, Севериновское городище, Археологический сборник, вып. 2, Изд. Гос. Эрмитажа, Л., 1961, рис. 5, 1, 4.

¹² Т. Сулімірський, вказ. праця, стор. 117.

сілки-Гримайлівські дослідники пам'яток Середнього Подністров'я періоду раннього заліза слідом за Т. Сулімірським вважали, що протягом всього скіфського часу у племен Середнього Подністров'я в розвитку виробництва кераміки не відбулося будь-яких істотних змін¹³. Проте знахідки такого ж кружального посуду разом з уламками іонійських амфор, чорнолакового посуду, гальштатського браслета та інших речей на поселенні Іване-Пусте дозволяють переглянути дату поховань курганів Серватинці та Новосілки-Гримайлівські і віднести їх до одного часу з поселенням Іване-Пусте (VI—V ст. до н. е.).

Таку дату підтверджує також кружальна кераміка з поселень VI—V ст. до н. е., відомих на території Румунії та Болгарії (колишня Дакія), наприклад поселення біля м. Олександрії в Румунії, досліджене К. Преда¹⁴.

Речі, виявлені в курганах Західного Поділля та на поселенні Іване-Пусте, цілком тотожні, відносяться до одного часу і належать одному і тому самому населенню.

Економічною основою господарства жителів цього поселення було землеробство, про що переконливо свідчить велика кількість різних видів хлібних злаків та бобових культур, знайдених на зольнику. На землеробський характер поселення вказують також знайдені тут землеробські знаряддя праці (зернотерки, товкачі від ступ) та корчаги, в яких зберігалось зерно.

Велике значення в житті цього поселення відігравало і скотарство. Під час розкопок знайдено кістки великої та дрібної рогатої худоби, свині, коня. Було виявлено також кістки собаки. Мисливство в господарстві мешканців цього поселення мало другорядне значення. На поселенні знайдено в невеликій кількості кістки дикого кабана, оленя, лося, кози, лисиці, зайця, журавля і лебедя¹⁵.

Значного розвитку досягли ремесла: гончарне та костерізне. Знайдений тут бракований бронзовий наконечник стріли свідчить про місцеву обробку металів (рис. 2, 3). Значна кількість привізної кераміки VI—V ст. до н. е. говорить про тісні зв'язки населення Середнього Подністров'я з грецькими містами Північного Причорномор'я, а також з південно-західними, дакійськими племенами. Знахідки на поселенні в с. Іване-Пусте та в інших пунктах змінюють існуючі в нашій археологічній літературі погляди, згідно з якими населення Середнього Подністров'я, на відміну від племен Середнього Подніпров'я, не мало тісних зв'язків з грецькими містами Північного Причорномор'я та їх південно-західними сусідами¹⁶.

Матеріали, зібрані на поселенні в с. Іване-Пусте, значно доповнюють наші знання про життя, побут і культуру населення Середнього Придністров'я в скіфський період.

К. Д. ГАНИНА

ПОСЕЛЕНИЕ СКИФСКОГО ВРЕМЕНИ В СЕЛЕ ИВАНЭ-ПУСТЭ

Резюме

В 1958—1959 гг. экспедиция Киевского государственного исторического музея провела раскопки на поселении скифского времени в с. Иванэ-Пустэ, Тернопольской области.

¹³ А. И. Мелюкова, Памятники скифского времени лесостепного Среднего Поднестровья, МИА, № 64, стор. 47.

¹⁴ C. Preda, Un nou aspect al inceputurilor spocii Latene in Dacia, SCIV, 1960, № 1, стор. 325—338.

¹⁵ За визначенням І. Г. Підоллічка.

¹⁶ А. И. Мелюкова, Памятники скифского времени лесостепного Среднего Поднестровья, МИА, № 64, стор. 99.

На поселении было вскрыто свыше 300 м² в северо-западной части его на склоне урочища Долины и в северо-восточной — на большом зольнике. На обоих участках удалось открыть остатки глинобитных наземных жилищ, уничтоженных пожаром. По остаткам обугленных столбов прослежены форма и размеры прямоугольного в плане жилища. На зольнике, кроме остатков печи, обнаружены фрагменты бортиков от жаровен с большой примесью в глине зерен хлебных злаков: пшеницы, ячменя, ржи, проса, чечевицы и вики.

Среди найденных предметов, помимо многочисленных обломков местной лепной керамики, в большом количестве обнаружены фрагменты ионийских и других амфор VI—V вв. до н. э., греческого чернолакового сосуда, а также дакийских тонкостенных кувшинов и крупных сосудов, хорошо известных на поселениях VI—V вв. до н. э. в Румынии и Болгарии. Кроме керамики на поселении найдены: зернотерки, обломки каменных пестов от ступ, железные шило и часть удила, бронзовая и костяная шпильки, типичные для Западной Подолии VI—V вв. до н. э.; часть бронзового гальштатского браслета, бронзовый наконечник стрелы того же времени и костяной псалий в зверином стиле, впервые найденные в бассейне Среднего Днестра. Все эти вещи хорошо датируют поселение VI—V вв. до н. э.

Дакийские сосуды из поселения находят полную аналогию в инвентарях отдельных курганов Западной Подолии, которые Т. Сулимирский ошибочно отнес к кельтской культуре и на основании этого датировал их III—II вв. до н. э. Дакийские сосуды, найденные на поселении в с. Иванэ-Пустэ вместе с ионийскими амфорами и гальштатским браслетом, позволили нам пересмотреть датировку этих курганов и отнести их к VI—V вв. до н. э.

Таким образом, все эти памятники не только одновременны, но и принадлежат одному и тому же населению, основу хозяйства которого составляло земледелие и скотоводство.

Находки на поселении большого количества греческой и дакийской керамики свидетельствуют о тесных культурных и торговых связях местного населения Среднего Приднестровья с античными городами Северного Причерноморья и с их юго-западными соседями — дакийскими племенами.
